

NESPISOVNÉ sú slová:

- **nárečové** (*dzifča, lojtra, kapura, frajír*),
- **slangové** (*diro, trapas, pécéčko, napáliť* – uložiť na disk),
- **vulgárne** (*sopeľ, grcať, nadávky: krava, somár, hajzel, ty..., choď do...*).

EXPRESÍVNE sú slová s citovým zafarbením:

- **deminutíva** – zdobneniny (*mačička, uško, dníček, mliečko*),
- **pejoratíva** – hanlivé slová (*korheľ, gebuzina, frfloš, darmožráč*),
- **hypokoristiká** – slová používané v dôverných rozhovoroch (*maminka, Majuška, tatino, ujček*),
- **augmentatíva** – zveličujúce slová sú opakom zdobnenín (*kocúrisko, ušisko, domisko, prstisko*),
- **eufemizmy** – zjemňujúce vyjadrenia (*zosnulý, toaleta, plnoštíhly, nečistota*).

FRAZEOLOGICKÉ SPOJENIA

sú také zvraty, v ktorých jedna zložka je viazaná (metaforicky), kým druhá sa používa v pôvodnom význame:

- **zdužené pomenovanie** (*triedny učiteľ, sociálna sieť, obrovský slalom, pokrokové metódy*; zaraďujeme medzi ne aj odborné pomenovania: *kyselina fosforečná, vysoká pec, zhodný prívlastok, letecká doprava*),
- **obrazné pomenovanie** (*jablko sváru, Kainovo znamenie, široké srdce, labutia pieseň*),
- **metafora** je obrazné pomenovanie na základe vonkajšej **podobnosti** alebo asociácie (*zapísať za uši, tvrdnúť v čakárni – u lekára, hustiť do niekoho, dotiahnuť do konca*),
- **metonymia** je prenesené pomenovanie na základe vecnej a vnútornej **súvislosti** (*Košice sa zabávali, hudba už prišla, číta Vasilkovú, dám si pohár minerálky*). Metonymiou sú aj **apelatíva**, ktoré vznikli z vlastných mien osôb (*stretol sa dávid s goliášom, je to lazár, lynčovanie*; fyzikálne jednotky: *watt, ampér, newton*), národností (to je ale *talian, ty si taký indián, arab* (kôň)) alebo názvov miest a oblastí (*menčester, damask, koňak*),
- **príslovie** je ľudová **múdrost** vychádzajúca z dlhoročných skúseností, **vyplýva** z neho **ponaučenie** (*Ako sa do hory volá, tak sa z nej ozýva. Aká matka, taká Katka. Kôň má štyri nohy, a predsa sa potkne. Kto počtuje, ten gazduje.*),
- **porekadlo** výstižne vyjadruje skúsenosť ľudí so **vzťahmi/súvislosťami** medzi rôznymi skutočnosťami, **nevyplýva** z neho **ponaučenie** (*Ja o koze, ty o voze. Proti veku nieto lieku. Čo na srdci, to na jazyku. Dva kohúty sa neznajú na jednom smetisku.*),

POMNOŽNÉ PODSTATNÉ MENÁ

Rod pomnožných podstatných mien určujeme podľa ich pádovej prípony v N, G, D a L.

rod	vzor	N	G	D	L
mužský	DUB N -y, L -och	tepláky	teplákov	teplákom	teplákoch
		Karpaty	Karpát	Karpatom	Karpatoch
	STROJ N -e, L -och	Tlmače	Tlmáč	Tlmačom	Tlmačoch
		Vráble	Vrábeľ	Vrábľom	Vrábľoch
ženský	ŽENA N -y, L -ách	prázdniny	prázdnin	prázdninám	prázdninách
		Tatry	Tatier	Tatrám	Tatrách
	ULICA N -e, L -iach	nožnice	nožníc	nožniciam	nožniciach
		Levice	Levíc	Leviciam	Leviciach
stredný	MESTO N -á/-a, L -ách, -ach	skriptá	skrípt	skriptám	skriptách
		ústa	úst	ústam	ústach
	SRDCE N -ia/-a, L -iach, -ach	prsia	prás	prsiam	prsiach
		plúca	plúc	plúcam	plúcach

PRÍDAVNÉ MENÁ (ADJEKTÍVA)

sú plnovýznamové ohybné slová, ktoré pomenúvajú vlastnosti a náležitosť alebo príslušnosť (niečo niekomu patrí alebo pochádza od neho), podľa toho ich delíme na **vlastnostné** (akostné a vzťahové) a **privlastňovacie** (individuálne a druhové/živočíšne). Pád, číslo a rod prídavných mien sa zhoduje s nadradeným podstatným menom.

Viac o skloňovaní prídavných mien nájdete v publikácii
Prehľad gramatiky a pravopisu slovenského jazyka na s. 97 – 102.

VLASTNOSTNÉ PRÍDAVNÉ MENÁ

Skloňovacími vzormi pre vlastnostné prídavné mená sú **pekný** (pre tvrdé zakončenie) a **cudzí** (pre mäkké zakončenie). Vzor pekný má v N pl. mužského rodu pádovú príponu **-í/i** (napr. *krásni junáci, horliví študenti*). Vo vete sú najčastejšie zhodným privlastkom.

- **Akostné** pomenúvajú akosť, kvalitu alebo farbu, napr. *veľký, mäkký, biely, väčší, mäkkší, belší*. Môžeme k nim často vytvoriť opozitá a stupňovať ich.
- **Vzťahové** vyjadrujú vzťah alebo pôvod, napr. *materský, mliečny, domáci, hrací*. Nemôžeme k nim vytvoriť opozitá a stupňovať ich.

PRIVLASTŇOVACIE PRÍDAVNÉ MENÁ

pomenúvajú náležitosť alebo príslušnosť k osobe a zvieratú. Delíme ich na:

- **individuálne**, napr. *chlapcov suter, Aničkina kniha, mačkino pradenie*. Skloňujeme ich podľa vzorov **otcov** a **matkin**,
- **druhové/živočíšne**, napr. *baraní guláš, slepačia polievka, psie brechanie*. Skloňujeme ich podľa vzoru **páví**, ktorý je vzorom porušujúcim pravidlo o rytmickom krátení.

Poznámka

Niektorí jazykovedci zaraďujú druhové/živočíšne prídavné mená k vzťahovým prídavným menám. Takto sú zaradené aj v Morfológii slovenského jazyka.

Privlastňovacie prídavné mená nemôžeme stupňovať a tvoriť k nim opozitá.

Tvaroslovie (morfológia)

PRÍSLOVKY (ADVERBIÁ)

vyjadrujú rôzne **okolnosti** a **vlastnosti** dejov, procesov, javov v **priestore** a **čase** alebo vyjadrujú **spôsob** – ako, **príčinu/dôvod** – prečo tieto deje, procesy, javy prebiehajú. Príslovky sú neohybné slová, ktoré môžu mať vetnočlenskú platnosť.

PRÍSLOVKY MIESTA

- Vymedzujú priestor, kde sa dej vyjadrený slovesom odohráva – pýtame sa na ne otázkami **kde?**, **kade?**, **kam?**, **odkiaľ?** a pod. (*hore, vpredu, vzadu, málokde, okolo, naokolo, dozadu, domov, niekam, spredu, zhora*).
- Tie, ktoré vznikli pripojením predpôn **v-**, **s-**, **z-**, **na-**, **do-**, **málo-**, **nie-** a pod., píšeme spolu (*sprava, zľava, dopredu, málokde, niekade*).

PRÍSLOVKY ČASU

- Vyjadrujú trvanie, ohraničenosť, opakovanosť deja vyjadreného slovesom – pýtame sa na ne otázkami **kedy?**, **odkedy?**, **dokedy?**, **ako často?** a pod. (*dnes, súčasne, oddnes, predtým, dozajtra, denne*).
- Píšeme ich spolu podobne ako príslovky miesta, avšak pri niektorých je možné aj písanie s predložkou (napr. *odmala/od mala, odmlada/od mlada, odnepamäti/od nepamäti*).

PRÍSLOVKY SPÔSOBU

- Označujú, ako prebieha dej vyjadrený slovesom – pýtame sa na ne otázkami **ako?**, **nakoľko?**, **do akej miery?**, **akým spôsobom?** a pod. (*pekne, svižne, slovensky, vzájomne, trochu, veľmi, viac, doružova*).
- Píšeme ich spolu s predponami, hoci pri niektorých je možné aj písanie s predložkou (napr. *doružova/do ružova, nabielo/na bielo, dočista/do čista, nahrubšie/na hrubšie*).

PRÍSLOVKY PRÍČINY

- Vyjadrujú príčinu, zreteľ, cieľ, účinok deja vyjadreného slovesom – pýtame sa na ne otázkami **prečo?**, **načo?**, **začo?** (*zámerne, nadarmo, bezúčelne, právom*).
- Píšeme ich dovedna.

STUPŇOVANIE PRÍSLOVIEK

- Stupňujeme iba príslovky odvodené od akostných prídavných mien, podobne ako sa stupňujú prídavné mená:
 1. **stupeň** (pozitív) – *trvalo, svižne, hlboko, presne*,
 2. **stupeň** (komparatív) – *trvalejšie, svižnejšie, hlbšie, presnejšie*,
 3. **stupeň** (superlatív) – *najtrvalejšie, najsvižnejšie, najhlbšie, najpresnejšie*.
- Nepravidelne sa stupňujú príslovky *pekne, málo, veľa, dobre, zle* – 2. st. *krajšie, menej, viac, lepšie, horšie* – 3. st. *najkrajšie, najmenej, najviac, najlepšie, najhoršie*.
- Niektoré príslovky môžeme stupňovať aj **opisom**, zväčša s využitím príslovky **viac** – **najviac**, **menej** – **najmenej** v **spojení s 1. stupňom príslovky**: *svižne* – *viac svižne* – *najviac svižne*, *dobre* – *menej dobre* – *najmenej dobre*, *vpredu* – *viac vpredu* – *najviac vpredu*.

Poznámka

Podobne ako pri adjektívach **nie je správne** spojenie s 2. stupňom: *viac krajšie* a pod.

VETNÉ ČLENY

môžu byť holé, rozvité a viacnásobné. Prívlastok môže byť aj postupne rozvíjajúci.

ZÁKLADNÉ

1 PRÍSUDOK

1s SLOVESNÝ	určitý tvar plnovýznamového slovesa	<i>Píšem list. Číta si maily. Prichádza zo školy.</i>	podst. meno	<i>Vierka sa stane chemičkou.</i>
1SM SLOVESNO-MENNÝ	sponové sloveso (byť, stať sa...) +		príd. meno	<i>Ona bude šťastná.</i>
			zámeno	<i>Budúcnosť je tvoja.</i>
			číslovka	<i>Rasťo bol prvý.</i>
			príslovka	<i>Vajíčka sú natvrdo.</i>
1M MENNÝ	najmä v ustálených slovných spojeniach	<i>Mlčať zlato. Pes – priateľ človeka.</i>		

2 PODMET

2v VYJADRENÝ	príd. menom	<i>Husté je dole.</i>	neurčitkom	<i>Plakať nepomôže.</i>
	zámenom	<i>Ty nepôjdeš?</i>	činným prídastím	<i>Volajúci čakal.</i>
	číslovkou	<i>Päť je deliteľ výrazu.</i>	trpným prídastím	<i>Volaný sa neozval.</i>
2N NEVYJADRENÝ		<i>My Prídeme neskôr.</i>	citoslovcom (zástupne)	<i>Nesúhlasné ach zašumelo triedou.</i>

ROZVÍJACIE

3 PREDMET

3P PRIAMY	<i>Pes hryzie kosti.</i> (v bezpredložkovom A)
3N NEPRIAMY	<i>Pes breše na deti.</i> (v predložkovom A a ostatných priamych pádoch)

4 PRÍSLOVKOVÉ URČENIE

MIESTA	4M	<i>Pes breše na ceste.</i>
ČASU	4Č	<i>Pes večer breše.</i>
SPÔSOBU	4S	<i>Pes hlasno breše.</i>
PRÍČINY	4P	<i>Pes breše od radosti.</i>

5 PRÍVLASTOK

5z ZHODNÝ	<i>biely dom, prvého auta, za veľkou mláskou; sú skutočným bohatstvom</i> stojí pred podstatným menom a zhoduje sa s ním v rode, čísle a v páde
5N NEZHODNÝ	<i>k autu suseda, os uhla, pred autom vpredu, od schopnosti riešiť</i> stojí za podstatným menom a nezhoduje sa s ním v rode, čísle alebo v páde

PRÍSTAVOK

Rozšanteným chlapcom, malým nezbedníkom, dohováranie nepomohlo.
je voľne pripojený zhodný vetný člen, často rozvítý, ktorý oddeľujeme čiarkami

6 DOPLNOK

6-2 PODMETOVÝ	<i>Mama prišla unavená.</i> (prišla unavená, unavená mama)
6-3 PREDMETOVÝ	<i>Mamu som videla unavenú.</i> (videla som unavenú, unavenú mamu)

SÚVETIE

Súvetím nazývame takú **gramatickú konštrukciu**, ktorá je **svojím obsahom i formou zložená** z niekoľkých viet **do uzavretého celku**. Jednoduché vety v súvetí sú navzájom prepojené syntaktickými vzťahmi, pričom sa stráca samostatnosť týchto viet.

Na spájanie viet sa okrem intonácie využívajú ako spájacie výrazy spojky, ktoré vyjadrujú aj vzťahy medzi vetami. Okrem spojok slúžia v súvetiach na spájanie viet vzťažné zámená, príslovky i častice. Na bezspojkové pripájanie viet slúži čiarka alebo bodkočiarka.

Ak sú vety v súvetí **vzájomne nezávislé** alebo **rovnocenné**, spájajú sa takéto vety do **priraďovacieho súvetia**.

Ak je v súvetí jedna veta **podriadená** druhej, dochádza k **závislosti** jednej vety od druhej, spájajú sa takéto vety do **podraďovacieho súvetia**.

Na vyjadrenie vzťahu priradenosti a podriadenosti slúžia spájacie prostriedky.

Jednoduché súvetie je zložené z **dvoch viet**,
zložené súvetie sa skladá z **troch a viacerých viet**.

PRIRAĐOVACIE SÚVETIE (HV₁ – HV₂)

V priraďovacom súvetí sú spojené dve rovnocenné hlavné vety, ktoré navzájom obsahovo a významovo súvisia.

Zlučovacie súvetie je spojením dvoch viet (HV₁ + HV₂), z ktorých druhá veta voľne rozvíja myšlienku prvej, pričom nimi vyjadrené **deje** prebiehajú **súčasne**. Ako spájacie výrazy slúžia spojky, viacnásobné a dvojité spojky alebo príslovky, napr.: **a, i, aj, ani, alebo, i – i, aj – aj, a tak, pritom**. (*Boli sme na výlete a nadšenie nás ani doma neopustilo. Jakub písal úlohu a pritom si pohvizdoval.*)

Stupňovacie súvetie tvoria dve vety (HV₁ ^ HV₂), z ktorých druhá je **závažnejšia** než prvá, pričom druhá veta **zosilňuje** význam prvej vety. Spájacími výrazmi v stupňovacom súvetí sú spojky a spojkové výrazy, napr.: **ba, i, ba aj, ba ani, nielen – ale aj**. (*Dlho rozmýšľal, ba aj otca sa spytoval. Nám sa to nedarí, ba ani začať nevieme. Nielen fyzické zdravie, ale aj psychická pohoda k tomu prispieva.*)

Odporovacie súvetie je spojením dvoch viet (HV₁ ↔ HV₂), ktorých **obsahy** si vzájomne **odporujú**, sú **vzájomne nezlučiteľné**. V odporovacom súvetí sú spájacími výrazmi spojky a spájacie výrazy, napr.: **a, ale, no, lež, síce – ale, napriek tomu**. Často je však odpor vyjadrený bezspojkovo čiarkou. (*Chcelo sa mu smiať, ale tvár zostala bez úsmevu. Síce to viem, ale neviem to vyjadriť. Čakal som ho dlho, neprišiel ani po dvoch hodinách.*)

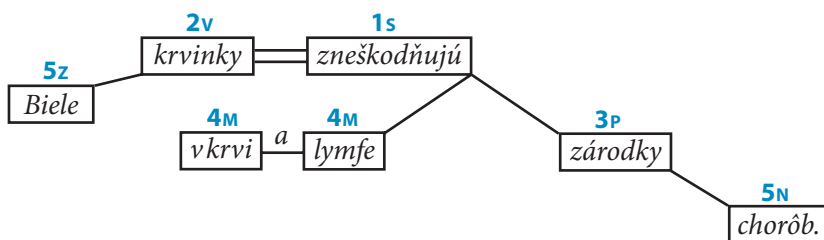
Vylučovacie súvetie tvoria také vety (HV₁/HV₂), ktorých obsahy vyjadrujú **platnosť** buď **jednej vety**, alebo **druhej** – ak **platí jedna** veta, **neplatí druhá**. Spájacími prostriedkami sú napr.: **buď, alebo – alebo, buď – alebo, či – či**. (*Alebo sa hraj, alebo var obed. Buď sa vzbopíš, alebo prepadneš. Snívalo sa ti to, či si to naozaj zažil?*)

Dôvodové súvetie (príčinné súvetie) je spojením viet (HV₁ ↔ HV₂), v ktorom **druhá** veta **objasňuje dôvod alebo príčinu deja** vyjadreného prvou vetou. Spájacími výrazmi v dôvodovom súvetí sú napr.: **a či, aj tak, totiž, veď, však**. (*Prídte až navečer, mám totiž do piatej rokovanie. Nemusíš mi nič pripomínať, veď som si všetko zapísal. Poznal ho dobre, však s ním chodil aj do základnej školy.*)

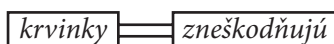

VETNÉ SKLADY (SYNTAGMY)

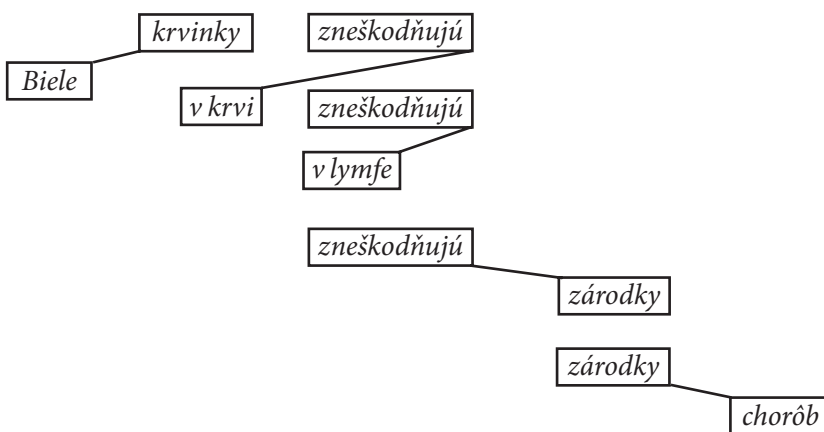
Biele krvinky zneškodňujú v krvi a lymfe zárodky chorôb.

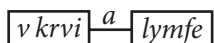
Prisudzovací sklad je medzi podmetom a prísudkom.

Určovací sklad je medzi nadradeným a podradeným vetným členom.

Priraďovací sklad je medzi členmi viacnásobného vetného člena.

SYNTAKTICKÉ VZŤAHY MEDZI ČLENMI SKLADOV

Zhoda

je vzťah medzi:

- podmetom a prísudkom (*krvinky zneškodňujú*),
- nadradeným vetným členom a zhodným prívlastkom (*biele krvinky*).

Väzba

je vzťah medzi prísudkom a predmetom (*zneškodňujú zárodky*).

Primkýnanie

je vzťah medzi:

- nadradeným vetným členom a nezgodným prívlastkom (*zárodky chorôb*),
- prísudkom a príslovkovým určením (*zneškodňujú v krvi*),
- členmi viacnásobného vetného člena (*krvi a lymfe*).

NADVETNÁ SYNTAX – ČLENENIE TEXTU

Každý text môžeme rozčleniť na **začiatok** – nadväzuje na predchádzajúce texty a zapája text do kontextu, **stred** – informačné jadro textu a **koniec** – zhrňa známe informácie.

Popri súdržnosti je významnou vlastnosťou textu **horizontálna** a **vertikálna členitosť**, ktorá pomáha príjemcovi orientovať sa v texte.

- **Horizontálne** členenie textu je vonkajším členením na odseky, podkapitoly, kapitoly a diely.

Odsek je základnou, graficky osamostatnenou a tematicky uzavretou jednotkou textu. Koniec predchádzajúceho a začiatok nasledujúceho odseku by mal byť tematicky prepojený, a tým na seba nadväzovať. Začiatok prvého a koniec posledného odseku – vonkajšie odseky – sú bez kontextovej súvislosti.

Na začiatku autor:

- vŕhne priamo do stredu deja,
- naznačí tému alebo uvedie tematické body.

Na konci autor:

- odsek ukončí vyčerpaním danej látky,
- uzavrie text zhrnutím, záverom alebo výhľadom.

- **Vertikálne** členenie text hierarchicky usporadúva, čím uľahčuje jeho príjem alebo učenie.

Prostriedkami vertikálneho členenia textu v písanom prejave sú:

- veľkosť a typ písma,
- farba písma a podkladu,
- grafické značky (štvorček, kruh a pod.), číslice alebo písmená označujúce odseky,
- titulky a medzitulky,
- ikonky, grafy, schémy, ilustrácie.

Ústny prejav využíva na členenie zvukové a mimojazykové prostriedky, ktorými môžu byť: intonácia, tempo reči, oslovenie, mimika, gestikulácia.

VETNÝ A ČLENSKÝ ZÁPOR

- **Vetný** zápor je považovaný za súčasť postojovej modality vety, má platnosť **pre celú vetu**.
 - Tvoríme ho predponou **ne-** k prísudku vety (*Auto nezastavilo pred križovatkou. Nehovorme už o tom zápase. Nevyhráme nad tým súperom.*).
 - Zosilňujeme ho najmä pomocou záporných častíc **nie**, **ani** alebo zápornými zámenami a príslovkami (*Nie, auto ani nezastavilo pred križovatkou. Nehovorme už nič o tom zápase. Nikdy nevyhráme nad tým súperom.*).
- **Členský** zápor popiera pomocou častice **nie** iba skutočnosť vyjadrenú **jedným** vetným členom (*Nie na mňa, sem sa pozerať. Cesta do školy mu trvá ani nie päť minút.*).

Slovný zápor popiera význam **jedného slova**. Tvoríme ho predponou **ne-** k podstatným a prídavným menám, príslovkám, číslovkám a zriedkavo predponou **ni-** k zámenám (*nechuť, nepokoj, neposlušný, neprítomný, neskoro, nejeden, neveľa, nikto, nikde*).

SLOHOVÝ POSTUP

je spôsob, akým sa skladajú jednotlivé zložky textu. Autor ich vyberá podľa cieľa textu.

Podľa cieľa rozlišujeme tieto slohotvorné postupy (**IVOR**):

- INFORMAČNÝ,
- VÝKLADOVÝ A ÚVAHOVÝ,
- OPISNÝ,
- ROZPRÁVACÍ.

INFORMAČNÝ SLOHOVÝ POSTUP

- **Cieľ:**
 - poskytnúť informácie, informovať, oboznámiť,
 - sprostredkúva údaje (usporadúva ich spravidla do nesúvislého textu prerušovaného tabuľkami, grafmi a pod.),
 - odpovedá na otázky kto?, čo?, kde?, kedy?, prečo?, ako?
- **Štylizácia a jazykové prostriedky:**
 - slová a vety**
 - číslovky, skratky, pasívne konštrukcie (trpný rod),
 - neosobné vyjadrovanie,
 - oznamovacie vety, jednočlenné vety menné, jednoduchá štylizácia textu,
 - neverbálne prostriedky** – grafika písma, tabuľky a pod.
- **Slohové žánre:**
 - bežná komunikácia, správa, interview, oznámenie,
 - žiadosť, objednávka, daňové priznanie, zápisnica,
 - životopis, prihláška.
- **Uplatnenie:**
 - administratívny štýl,
 - publicistický štýl,
 - hovorový štýl.

VÝKLADOVÝ A ÚVAHOVÝ SLOHOVÝ POSTUP

- **Cieľ:**
 - vysvetliť** adresátovi: podstatu myšlienky, nejaký fakt, jav, súvislosti medzi javmi,
 - pri úvahe:** objektívne vysvetliť, sprostredkovať vlastný názor, ovplyvniť adresáta; subjektívnym a argumentačným spôsobom vysvetliť vlastný postoj autora k danej téme.
- **Štylizácia a jazykové prostriedky:**
 - objektívnym spôsobom vysvetľuje kauzálne vzťahy (príčiny, dôsledky, následky),
 - využíva presnú argumentáciu, ale aj iné myšlienkové operácie (indukcia, dedukcia, komparácia, exemplifikácia, analógia a pod.),

ŽIADOSŤ

je žáner administratívneho štýlu, ktorého cieľom je dosiahnuť nejaký úkon od právnického alebo fyzického subjektu.

- Poznáme žiadosť: o prijatie do zamestnania, o komisionálnu skúšku a pod.
- Formu žiadosti majú aj reklamácia, prihláška a objednávka.
- **Kompozícia:**
 - záhlavie s údajmi o odosielateľovi, adresa prijímateľa, označenie VEC, v ktorom sa konkretizuje predmet žiadosti,
 - oslovenie,
 - text žiadosti,
 - záverečná formulka (napr. *Za kladné vybavenie vopred ďakujem.*),
 - podpis, dátum a miesto napísania žiadosti.
- Z hľadiska **štylizácie** je žiadosť stručná, vecná, objektívna.
- **Forma** žiadosti je predpísaná, niektoré právnické subjekty majú pre žiadosť vlastné tlačivá.

Milan Malý, Bilíkova 5, 844 19 Bratislava, telefón: 0901 012 345

Desktop, s. r. o.
Stromová 18
Bratislava
813 30

Bratislava 12. 3. 2015

Vec

Žiadosť o prijatie do zamestnania

Na základe Vášho inzerátu uverejneného v denníku Nový Čas dňa 10. marca 2015 sa uchádzam o miesto dizajnéra, grafika a sadzača vo Vašej firme.

V tomto roku ukončím štúdium na gymnáziu, kde som redigoval školský časopis. Ovládam programy Adobe (InDesign, Illustrator, Photoshop, Acrobat), plynule hovorím anglicky a čiastočne nemecky. Som pracovitý a spoľahlivý.

Pri osobnom pohovore rád zodpoviem Vaše otázky. Za posúdenie mojej žiadosti vopred ďakujem.

Zostávam s pozdravom.

Milan Malý

1 príloha: Štruktúrovaný životopis

vlastnoručný podpis

RECENZIA

je subjektívno-objektívny žáner náučného alebo publicistického štýlu.

- **Cieľom je:**
 - analyzovať,
 - hodnotiť,
 - odporučiť umelecké dielo, produkt alebo podujatie (napr. knihu, film, výstavu, počítačovú hru a pod.).
- Autor pristupuje k recenzii objektívne, no jeho postoj k dielu môže byť subjektívny.
- Recenzia je na rozhraní analytických a beletristických publicistických žánrov.
- **Štylizácia:**
 - odborné vyjadrovacie prostriedky,
 - umelecké jazykové prostriedky, predovšetkým metafory a epiteta.
- **Kompozícia** je zreteľne členená na časti:
 - titulok,
 - stručná objektívna informácia o objekte,
 - hodnotenie je analýzou kladov a záporov s prihliadnutím na podstatu diela a jeho prínos,
 - v závere hodnotenia je odporúčanie/neodporúčanie daného objektu (niekedy sa recenzovanému dielu udeľujú body).
- Recenzie sa vyskytujú v masmédiách, interaktívnu podobu (možnosť vyjadrovať sa) majú internetové recenzie.
- Zo slohových postupov sa využíva informačný, výkladový, niekedy úvahový.
- Recenzia literárneho diela alebo filmu neprezrádza celý obsah recenzovaného diela, iba ho naznačuje.

ANOTÁCIA

- Uvádza sa na začiatku textu – publikácie, vo všeobecnosti je chápaná ako stručná **charakteristika** diela.
- Poskytuje základné informácie o diele:
 - tvorcovia,
 - rok vzniku,
 - produkcia,
 - v prípade knihy bibliografické údaje.
- Je to informatívny žáner, ktorý na rozdiel od recenzie stručne hovorí o umeleckom diele, produkte alebo podujatí.
- **Zameriava** sa predovšetkým na tému.
- **Nájdeme ju:**
 - v odborných časopisoch,
 - v novinách a v televíznych programoch,
 - na teletexte.

Úlohy

UKÁŽKA 4

„A, pán môj, ktože to ráta?! Nuž od chlapectva,“ odpovedal hlasom, ako keby bol mal plné ústa fučky, starý Mliečnik, pravým menom Maco Mlieč, ale tak ho už od štyridsať rokov nikto nepovolal, a na priemeno počúval tak, ako keď ho mamka voľakedy Macíkom pozvala.

„A teraz že koľko máte rokov?“ „Ktože ho tam... Nuž ale budem mať iba dáky rok-dva menej ako náš gazda. On sa bol takto v lete oženil a ja potom na jeseň prišiel som k nemu za paholka.“

Gazda mal už aspoň šesťdesiat rokov, lenže sa ten nedal s Macom ani porovnať. Bohatý, doprial si, nič nerobil, peši nevyšiel ani do poľa, nuž mal brucho ako súdok a tvár ako mesiac na splni, a na Macovi iba ohorená čierna chlpatá kožka na širokých, veľkých kostiach, čaptavá noha a dokľavené prsty na rukách.

„A plácu že akú máte?“ „Peňazí?“ „Hej.“ „A len tak, čo potrebujem: na dohán, švíbalky a... A načo že sú mi už teraz? Aj tak by som ich užiť nemohol.“

(J. G. Tajovský: Maco Mlieč, úryvok, zdroj: Zlatý fond denníka SME.)

31. V texte ukážky sú číslovky
A. radové.	B. násobné.
C. základné.	D. neurčité.
32. Čo znamená slovo *priemeno* v súvetí prvého odseku?
A. krstné meno	B. priezvisko
C. prezývku	D. druhé krstné meno
33. S kým vedie Maco dialóg?
A. sám so sebou	B. s gazdom
C. s neznámym človekom (pre nás)	D. s pocestným
34. Čo označujú tri bodky za vetou?
A. neukončenú vetu – apoziopézu	B. nasleduje vsuvka – parentéza
C. nezačatú vetu – proziopézu	D. hovoriaci nevie pokračovať
35. Aká skutočnosť nevyplýva z ukážky?
A. Maco je jednoduchý človek.	B. Maco má šesťdesiat rokov.
C. Maco má peňazí, koľko potrebuje.	D. Gazda je plnoštíhly.
36. Melódia počiatocnej vety posledného odseku je
A. klesavá.	B. stúpavá.
C. kolísajúca.	D. monotónna.
37. Vo vete *Gazda mal už aspoň šesťdesiat rokov, lenže sa ten nedal s Macom ani porovnať.* nemajú vetnočlenskú platnosť slová
A. gazda, Macom, šesťdesiat.	B. už, aspoň, lenže, sa, s, ani.
C. mal, nedal, porovnať.	D. jednoslabičné.
38. Akými slovnými druhmi sú vyjadrené podmety v poslednej vete druhého odseku?
39. Vypíšte z ukážky slovné spojenia, ktoré sú priamou charakteristikou Maca.
40. Prečo sú v prvej vete čiarky?

Úlohy

UKÁŽKA 5

Devón býva často nazývaný obdobím rýb. Počas tejto periódy sa objavili zástupcovia všetkých hlavných skupín rýb. Najskôr vládli ryby panciernaté. V jazerách, riekach a v ústiach riek sa objavili prvé stavovce bez čelustí. Ale panciernaté živočíchy museli súperiť s dvomi novými skupinami rýb. S rybami chrupavkovitými typu žralokov a s rybami kostnatými.

Žraloky sa vyznačujú vretenovitými telami s mnohými plutvami. Väčšina z nich sa nám zachovala v morských sedimentoch. Niektorí odborníci sa domnievajú, že primitívne žraloky sa stali prvými rybami, ktoré opustili poloslané vody lagún a ústí riek a odvážili sa do mora. Je to však sporná domnienka. Je možné, že predkovia žralokov boli už morské tvory žijúce pri pobrežiach.

Koncom devónu žili však už v sladkých vodách Grónska a Kanady skutočné obojživelníky, ktoré boli podobné mlokom s rybacou lebkou.

(Příroda, úryvok. Vydavateľstvo Albatros, 1960.)

41. Devón je
A. geologické obdobie.	B. mesto v Anglicku.
C. odroda dobytky.	D. názov salámy.
42. V prvom odseku sú slovné spojenia, ktorých zhodný prívlastok je až za podstatným menom. Ako nazývame tieto slovné spojenia?
A. odborné názvy – termíny	B. frazeologické spojenia
C. združené pomenovania	D. obrazné pomenovania
43. Ktoré tvrdenie nevyplýva z textu ukážky?
-		
--	--
A. Žraloky žili len v sladkých vodách.	B. Žraloky majú aerodynamické telá.
C. Ryby kostnaté boli niekomu súperom.	D. V devóne sa objavili obojživelníky.
44. Medzi ktoré indoeurópske jazyky patrí čeština?
A. západoslovanské	B. južnoslovanské
C. východoslovanské	D. severoslovanské
45. Ukážka je napísaná
A. umeleckým štýlom.	B. náučným štýlom.
C. rečníckym štýlom.	D. publicistickým štýlom.
46. Posledný odsek je súvetím s vedľajšou vetou (Vv)
A. prívlastkovou.	B. podmetovou.
C. príslovkového určenia miesta.	D. predmetovou.
47. Vyberte pravdivé tvrdenie. Slovo *rybacou* skloňujeme podľa vzoru
A. cudzí, na konci je vždy mäkké i/í.	B. matkin, nemá dlhé slabiky.
C. pekný, v N pl. muž. r. je prípona i/í.	D. páví, neplatí pravidlo o rytme krátení.
48. Nájdite v poslednom odseku ukážky prisudzovací sklad v hlavnej vete súvetia.
49. Od názvov krajín Kanada a Grónsko odvodte a doplňte prídavné mená:
..... drevorubači, ľadovec.
50. Nájdite v texte ukážky všetky slovesá, ktoré sú v neurčitom slovesnom tvare.

